

POROČEVALEC

26. MAJA 1944
LETO V. - ŠTEV. 13

INFORMACIJSKI VESTNIK OSVOBODILNE FRONTE

Okrajne skupščine

V znatnem delu slovenskega osvobodnega in kontroliranega ozemlja so že izvedene volitve v krajevne narodno osvobodilne odbore. Z njimi vred so bile izvršene tudi volitve v okrajne narodno osvobodilne skupščine. V preteklem tednu so zasedale prve okrajne skupščine. Za nas Slovence in Jugo Slované je to velik in pomemben dogodek. Možje in žene, ki jim je ljudstvo na povsem svoboden način poverilo svoje zaupanje, so prvič kot poslanci svojega okraja pričeli pretresati in reševati vprašanja, ki jih postavlja osvobodilna vojna in ki jih narekuje življenjske potrebe civilnega prebivalstva. To svojo nalogo so razumeli z vso resnostjo in jo sprejeli z vsem spoštovanjem.

O čem so najprej izpregovorili ti predstavniki naše nove slovenske oblasti? Zavedajo se, da niso več samo gospodarji na svojem posestvu in ne le zaščitniki svoje vasi, vedo da so zastopniki svojega okraja in da morajo z enako skrbjo gledati na dobrobit vseh vasi, na vse prebivalstvo svojega okraja. Še več! Vedo, da postajajo odgovorni za uspeh dela v svojem okrožju, da sprejemajo nase vso odgovornost za razvoj osvobodilne stvari in za graditev nove oblasti v vsej Sloveniji in preko nje v vsej Jugoslaviji. Čutijo, da zahteva sedanji čas od njih največje samoiniciativnosti in zato prevzemajo odgovornost ne samo za delo v svojem ozkem krogu, ampak za naše skupno delo.

Iz teh, brez vsake gostobesednosti izraženih misli in volje so naše skupščine prispevale med prvimi take odločitve, ki kažejo popolno razumevanje najnujnejših potreb naše narodno osvobodilne borbe in graditve oblasti. Ker vedo, da z našo vojsko stojimo in pademo, so sklenili nuditi ji vso pomoč v hrani, v prevozih, v vseh stvareh, kar premore danes slovenska vas, trg in mesto. Zavedajo se, da preliva kri njihovi sinovi, da nismo sami, da uživa danes maršal Tito ki je združil vojske vseh jugoslovanskih narodov v nepremagljivo armado, priznanje in podporo velikih zaveznikov, ta zavest lajša žrtve naših ljudi v zaledju, jim uliva poguma in jih odvrča od brezkoristnega jadicovanja. Naši okrajni odposlanci kot izkušeni ljudje vedo, da se ne odloča zmaga samo na frontni črti. Naš vojak mora imeti vso podporo in vse razumevanje zaledja. To je bil predvsem za našo partizansko borbo pogoj nastanka, obstanka in porasta in je to tudi ostal. Danes se ti naši ljudski predstavniki dobro zavedajo, da je naš narod rešila osvobodilna borba in da je to tista vez, ki veže slehernega pravega Slovenca k skupnemu delu. Odnos svobodoljubnega Slovenca in svobodno izvoljenega poslanca

do Osvobodilne Fronte ni odnos do politične stranke v starem smislu, ampak je to navezanost na našo rešilno osvobodilno misel, ki je naša svojo vsebino in svojo obliko edino le v Osvobodilni Fronti.

Pravilno pojmovanje dolžnost zaledja je rodilo na okrajnih skupščinah vse polno stvarnih misli in predlogov prav glede gospodarskega dela. S to zavestjo dolžnosti, podpreti s skrajnimi sredstvi borbo samo, se razumljivo družijo volja kljub vojnemu času in prav zaradi njega čimbolj oiajšati težke gospodarske razmere civilnega prebivalstva. Obdelava zemlje, poživitev živinoreje, javna dela na cestah in zgradbah, obnavljanje bivališč, organizacija obrtnih delavnic, poživitev trgovine, dobava hrane in različnih predmetov iz drugih predelov — v vseh teh stvareh so bili napravljeni konkretni zaključki. Prav tako so se pretresala vprašanja varnosti civilnega prebivalstva in njihovega premoženja pred okupatorjem, ter zdravstvena in prosvetna vprašanja.

Čprav so te prve okrajne skupščine ob vseh svojih začetnih težavah pokazale prav v konkretnih vprašanjih znatne uspehe, jih vendar ne smemo vrednotiti samo s tega vidika. Te skupščine zaslužijo znatno večji poudarek. Njihov obstoj in njihovo delo ne pomeni samo organizacije višje ednice narodne oblasti v lokalnem obsegu. Z okrajnimi skupščinami so postavljeni tudi tisti temelji, na katere se opira in na katerih bo temeljila vsa naša narodna oblast v slovenskem in jugoslovanskem obsegu. Ti naši najnižji organizirani parlamenti, izbrani s svobodnimi in tajnimi volitvami, uvažajo v naše slovensko in jugoslovansko državo življenje tisti ustvarjalni način dela, ki z istočasno skrbjo za svoj ožji krog usmerja svojo delavnost k skupnim nalogam in s tem najbolj učinkovito povezuje najnižje celice narodne oblasti z najvišjimi. V njih nastopa naš slovenski kmet, delavec, obrtnik in razumnik kot človek, iz katerega raste volja do samostojnega dela in pogum prevzeti vso odgovornost za uspeh dela v njegovem okraju in v vsej naši domovini. Okrajne skupščine so tista vez, ki more, najuspešneje družiti delo za koristi najnižje celice naše narodne oblasti z delom za koristi celoto. Na naše okrajne narodno osvobodilne odbore moramo zato gledati z vsem ponosom, obenem pa tudi z vso skrbnostjo, razvijati moramo v njih največjo delavnost in se zavedati pri tem: Čimbolj bomo že med vojno samo zgradili našo narodno oblast tem uspešnejši bodo sadovi naše borbe in nižja bo odkupnina za svobodo in boljše življenje našega naroda.

Dr. Marijan Brecelj

51 let maršala Tita

Največji sin nove Jugoslavije obhaja eninpetdeseti rojstni dan svojega narodu in borbi posvečenega življenja. Ta praznik slave kot svoj praznik vsi jugoslovanski narodi, zavedajoč se, da njihov maršal doma pooseblja vsa njih stremjenja po svobodi in vso njih borbena pripravljenost, v svetu pa največjega vojaka in državnika na Balkanu.

Tito ustvarja novo Jugoslavijo.

Jugoslavija je Tito in Tito je Jugoslavija.

Naša vojska - naša sila

Ko so lani spomladi naše brigade stopile v Slovensko Benečijo, smo z vso silo občutili, kaj nam pomenjajo: *jamstvo naših meja*. Od tedaj se je naša vojska razvila in utrdila v zmagovitih spopadih s hitlerjevsko zverjo in domačimi izdajalci. Priborila je svobodo velikemu delu slovenske zemlje, kjer prvič v zgodovini gradimo svojo ljudsko oblast. To oblast nam danes čuvajo brigade, ki nas v novem spomladnem poletu vedno znova utrjujejo v močni veri, da se bo kmalu svobodna slovenska zemlja raztezala od meja do meja.

Z akcijami pri Žužemberku, Trebnjem in Mirni peči so naši borci zadali odločilen udarec švabobrancem in njih hitlerjevskim gospodarjem. Naprosili smo tov. Rudija — Viktorja Avblja, namestnika politkomisarja Glavnega štaba, ki je akcijam sam prisostvoval, da nam odgovori na nekaj vprašanj.

Tov. komisar, deloma si osebno prisostvoval operacijam naših doslej največjih zmag pri Žužemberku, Trebnjem in Mirni peči. Kaj so združeni Nemci in švabobranci nameravali, s koncentracijami okrog teh postojank?

Akcije pri Žužemberku, Trebnjem in Mirni peči je vodil štab korpusa. Dobro vzpostavljene zveze so omogočile direktno vodstvo v napadu vseh edinic pehote in artilerije z enega komandnega mesta. V tem je prav gotovo največji delež zaslug za dosežene zmage. Pri vseh treh operacijah je bil osebno navzoč in je vplival na potek akcij tovariš Stane.

Sovražnik je na sektorju zapadno od Novega mesta hotel izkoristiti odsotnost naših sil, ki so bile angažirane v težkih borbah pri Ribnici in pri Ljubljani. Z vzpostavljanjem postojank nam je hotel iztrgati del osvobojenega ozemlja. S tem je hotel prečeti mobilizacijo vseh sredstev za našo NOV na tem terenu in sam mobilizirati za Rupnikove švabobrnce. Zavreti je hotel splošni pomladanski polet naše NOV in na

osvojenem ozemlju preprečiti utrjevanje naše narodne oblasti. S čisto vojaškega stališča pomeni zasedba ozemlja zapadno od Novega mesta vzpostavitev zveze Novo mesto - Trebnje Sevnica. Z vzpostavljanjem po stojank južno od ceste Novo mesto - Trebnje (Dobrnič, Dobrava, Žužemberk) je hotel sovražnik te zveze zavarovati.

V borbo za doseg svojih ciljev je sovražnik vrgel najboljše jurišne bataljone, dobro izvežbane in sijajno oborožene — teden dni po zaprisegi zvestobe Hitlerju. Torej je bila to preizkušnja domobranske vojske.

Kakšne sile je koncentriral sovražnik?

Skupno s pojačanja v starih postojankah je bilo v borbi nad 6.000 Nemcev in švabobrancev, poleg tega je sovražnik razpolagal s precejšnjim številom motorizacije.

Kakšne so bile naše sile?

V direktnih napadih na postojanke so bile številčno slabše. Odlično je sodelovala naša artilerija, sijajno je bilo izvedeno sode lovanje artilerije s pehoto. Borbena morala naših borcev in funkcionarjev je bila na višku.

Iz neposredne bližine smo bili priča odlično izvedenih jurišev na bunkerje in utrjene zgradbe. Podnevi so naši borci jurišali po čistini. Sovražnik je, osupel nad tako drznostjo, zmeden bežal, v kolikor mu naši bombaši niso tega preprečili. V jurišu na Trebnje so naši v nekaj trenutkih trajajoči borbi okrog bunkerjev in v bunkerjih samih obvladali sovražnika in zaplenili precej orožja. Tudi sovražnik ni popustil. Zbral je svoj jurišni oddelek in pognal naše borce s komaj osvojenih položajev. Vendar so naši borci kmalu za tem ponovno jurišali in zopet uspeli. Takih napetih trenutkov je bilo v borbah za Žužemberk, Trebnje in Mirno peč polno. Položaj se je menjal po večkrat na dan, tako da je šlo v glavnem za to, kdo bo dalje izdržal. S tem hočem poudariti, da je bil sovražnik zelo dobro pripravljen in je za vsako ceno hotel zadržati svoje položaje. Ljudstvo v novo osvojenih krajih sploh ni moglo razumeti, kako smo mogli razbiti takšno sovražnikovo silo v tako utrjenih postojankah.

Kaj je to razmerje sil pokazalo?

V vseh borbah je sodelovalo manj kot polovico Nemcev, ostalo so bili švabobranci. Sovražnikova vojska je bila odlično izvežbana in oborožena. Vendar se je kmalu de moralizirala in znova dokazala, da raja izdajalcev ne more ničesar ustanoviti. Pri posameznih akcijah se je posluževala zelo različne taktike in le s hitrim prilaganjem naših borcev in funkcionarjev tej taktiki so mogle naše edinice uspešno tolči sovražnika.

Kakšne odlike naše vojske in komandnega kadra so pokazale te bitke?

Predvsem je bilo jasno, da je vsa naša vojska pravilno razumela svojo nalogo, pravilno ocenila važnost izida borbe za Žužemberk, Trebnje in Mirno peč. Ob neredni oskrbi s hrano so naši borci pokazali neverjetno vzdržnost, saj so borbe trajale skoro nepretrgoma štiri tedne. V juriših na utrjena gnezda in stavbe so se naši borci pokazali junake in mojstre. Služba zveze se je tako izpopolnila, da je bilo izključeno vsako iznenadenje. Odlično je funkcionirala naša obveščevalna služba. Poleg vseh teh dobrih stvari pa se je pokazalo pri teh akcijah tudi marsikatera pomanjkljivost, ki jo bo še treba odstraniti.

Kaj so interesi zavezniških držav

Dve leti sovjetsko-angleškega dogovora o zavezništvu. Ofenziva v Italiji — predigra za splošno ofenzivo. Poljski narod združen pod Nacionalnim Svetom Poljske.

Letos poteka drugo leto sovjetsko-angleškega dogovora o zavezništvu (26. maj) v pričakovanju odločilnih bitk za popolno in končno veljavno razbitje sovražnika. Moskovska Pravda piše ob obletnici: „Oborožene zavezniške sile se pripravljajo za skupne akcije proti skupnemu sovražniku, hitlerjevski Nemčiji, ki bo kmalu občutila moč zavezniških udarcev. Ti dve leti, od trenutka, ko je bil podpisan angleško-sovjetski dogovor o zavezništvu, sta zabeležili ne samo porast prijateljstva, ampak tudi aktivno sodelovanje med velikimi zavezniškimi državami pri reševanju najvažnejših političnih problemov. *Združitev vseh protifašističnih elementov za sodelovanje z zavezniškimi silami proti hitlerjevski Nemčiji in za doseg čim prejšnje zmage nad hitlerjevskimi tolpami in čim prejšnjo zaključitev vojne, to so skupni interesi zavezniških držav.*“ Javno mišljenje tako ZDA kakor tudi Anglije je podal angleški list Yorkshire Post, s katerim se strinja tudi Sovjetska Zveza. Ta je napisal, „da ne bomo dopustili, da bi se naprej gradile pregrade tej harmoniji“.

Hitlerjeva obrambna črta na italijanskem bojišču je skoraj popolnoma osvojena. Izkušnje bojov v Italiji kažejo, da imajo zavezniške čete vsa potrebna sredstva in usposobljenost za proboj sovražnikovih utrjenih položajev. Prvi uspehi, ki so jih dosegli zavezniški v svoji ofenzivi, jasno kažejo na možnost za popolno uničenje nemških čet

na italijanskem bojišču v bojih, ki morajo biti predigra za ofenzivo zavezniških čet na evropsko celino.

Pretekli teden je Churchill govoril v parlamentu ob priliki zunanepolitične debate O položaju v Jugoslaviji je dejal, *da je moral odstopiti vojni minister Mihailovič, ker se ni boril proti okupatorju.* „Naš cilj je, da delajo vse sile v Jugoslaviji skupno pod vojaškim vodstvom maršala Tita za ustvaritev združene in neodvisne Jugoslavije, ki bo s svojega ozemlja izgnala poslednje hitlerjevske ubijalce in osvajalce.“ Churchillove besede so take, da danes ne more več za nikogar biti dvoma, kdo je nositelj narodne borbe in narodne enotnosti v Jugoslaviji. Samo NOV pod vodstvom maršala Tita nudi jamstvo za uspešno borbo proti sovražniku.

Kljub naporom reakcionarnih poljskih krogov, da bi ustvarili in obdržali razcep poljskega naroda, se je poljski narod združil pod vodstvom Nacionalnega Sveta Poljske. Dne 22. maja je Stalin sprejel g. Moravskega, ki je prvega maršala Sovjetske Zveze seznanil s položajem Poljske. Svet je sprejel sklep o združitvi vseh oboroženih sil, ki se bojujejo proti okupatorjem in ustvaritvi združene poljske vojske. Opolnomočenci Nacionalnega Sveta so prispeli v Moskvo, da bi se seznanili s delom Zveze poljskih rodoljubov v ZSSR in stanjem prve poljske armade in da vzpostavijo zveze z zavezniškimi vladami.

Sovražnik doživlja na naši zemlji same neuspehe

Tedenski pregled RSJ

Domen slovenske bojne aktivnosti

S svojimi vojnimi operacijami in neprestanimi napadi na sovražnikove posadke in kolone ter promet preprečujejo slovenske enote Nemcem, da bi prepeljali svoje čete iz Slovenije na italijansko fronto. Nemci ne morejo odpeljati iz Slovenije niti ene divizije, prisiljeni so celo pošiljati v Slovenijo nove okrepitve.

Hudi boji v Hercegovini

Zadnje dni so pokazale veliko aktivnost hercegovske enote, ki so razbile močne sovražnikove sile in na več mestih izvedle pro

tiofenzivo. Nemci, besni zaradi svojih neuspehov, izvršujejo grozna zverstva, ubijajo žene in otroke ter pozigajo vasi. Hitlerjevi razbojniki mislijo, da bodo s tem ustavili osvobodilni boj. Toda njihova zverstva še bolj vzpodbujajo ljudstvo, da z orožjem v roki brani svojo svobodo in življenje.

Na posameznih odsekih fronte v Hercegovini so pretrpeli okupatorji velike izgube, zlasti med Gackim in Plano ter v okolici Trebinja in Nevesinja. Samo v enem boju je bilo ubitih preko 200 sovražnikovih vojakov in oficirjev ter 170 ranjenih.

V Hercegovini pomagajo borci partizanskih odredov s svojimi napadi na sovražnikov promet operacijam glavnih sil in prizadevajo sovražniku močne udarce. Borci Neretljanskega odreda so uničili na prog,

Pri Mirni peči je prvokrat prišlo do topniškega dvoboja med našo in okupatorsko vojsko. Kako je ta dvoboj potekel?

Bil je to dvoboj med našimi topovi in topovi ter minometi v postojanki. S stalnim premikanjem, dobro kamuflažo in dobro zgrajenimi zakloni so naši artilerici premočili sovražno artilerijo ali pa ji onemogočili doseči zaželeni cilj. Z zadetkom v polno so naši topovi popolnoma razbili en sovražni top v postojanki. Sovražnik je zlasti besno obstreljeval položaje naše artilerije s topovskimi izstrelki iz Novega mesta. Zmetal je veliko število zrn, a brez upseha.

Kakšne so bile naše žrtve in kakšne okupatorjeve?

V borbi za Trebnje samo je sovražnik izgubil okrog 200 mož, mi pa smo imeli 2 mrtva in 25 ranjenih. Lakho trdim, da so bile sovražnikove izgube v vseh borbah za padno od Novega mesta najmanj petkrat večje od naših.

Tovariš Rudi je končal. Poslovlili smo se. Zmotili smo ga bili sredi dela, v pogovoru s komandantom Stanetom in politkomi sarjem Glavnega štaba tov. Janezom, sredi načrtov, ki bodo vodili naše drzne borbe k novim velikim zmagam. M. V.

Metković—Gabela sovražnikov vlak z vojak in vojnim gradivom. Na odseku fronte Neretva—Rama so ubili in ranili naši borci 240 sovražnikov in zaplenili več minometov. Borci XXV. divizije so uspešno odbili vse napade združenih nemških, ustaških in četniških sil.

Velik plen v vzhodni Bosni

V vzhodni Bosni bijejo naše enote že tri mesece neprestane boje z močnimi sovražnikovimi silami. V dvomesečnih bojih so pobile naše čete okrog 3.000 nemških vojakov in zaplenile veliko sovražnega vojnega gradiva, topov, puškomitraljezov, nabojev in druge vojne opreme. Uničili so več tankov, kamionov in železniške proge. Veliko napadov so izvršile naše edinice na komunikacije med Tuzlo, Gračanico in Srebrenico. Težki boji so bili na planini Majeveci. Naše edinice so zaplenile tudi tam veliko orožja in hrane. Boji v vzhodni Bosni se še nadaljujejo.

Na Hrvatskem uničujejo vlake

Na Hrvatskem se po končani sovražnikovi ofenzivi bijejo sedaj v glavnem krajevni boji. Naše enote uspešno odbijajo vse sovražnikove napade in podvzemajo na posameznih odsekih tudi protinapade. Z manjšimi silami je skušal sovražnik prodreti iz Ogulina, Petrinje in Karlovaca na osvobojeno ozemlje, toda ni uspel. Velike izgube ob reki Mrežnici, kjer je utonilo na desetine fašistov. Na Hrvatskem so naše enote tudi ta teden večkrat uspešno napadle železniške proge. Na progi Zagreb-Beograd sta bila uničena dva vlaka, na progi Zagreb-Karlovac trije in na drugih mestih tudi trije. Pri tem je bilo ubitih 120 Nemcev. Na progi Bihač-Sunja-Kostajnica sta bila tudi uničena dva vlaka.

Boji ob Jadranskem morju

V Dalmaciji so napadle naše enote nemško kolono pri Skradinu in pobile 60 nemških vojakov in oficirjev. Med Skradinom in Benkovcem je bilo ubitih 40 sovražnikov in zaplenjena dva minometa. Dalmatinska udarna skupina je uničila 4 tanke in dva tovorna avtomobila ter pobila 42 sovražnikov.

Zavezniške vojne ladje, ki podpirajo naše borce v Dalmaciji, so ob polotoku Pelješcu potopile nemško ladjo in eno poškodovale. Zaplenile so dva vlačilca.

V Srbiji, Makedoniji, Črni gori in Sandžaku se na posameznih krajih bijejo hujši boji, vendar ni prišlo do kakih pomembnejših sprememb.

Na Hrvatskem, v Bosni in v Vojvodini se močno udeležuje nemško letalstvo. Nemški razbojniki uničujejo iz zraka vasi na osvobojenem ozemlju.

Tretje zasedanje ZAVNOH-a

Zasedanje ZAVNOH-a 3. maja je bilo posvečeno ustanovitvi političnih temeljev demokratske Hrvatske kot federativne edinice v okviru demokratične, federativne Jugoslavije. Predstavniki vse Hrvatske, od Istre do Slavonije, od Dalmacije do Podravine, so so-

glasno odobrili delovanje hrvatskih in srbskih odposlancev AVNOJ-a iz Hrvatske, ki so skupaj z zastopniki ostalih narodov Jugoslavije sprejeli zgodovinske sklepe v Jajcu. Po sklepih tretjega zasedanja je ZAVNOH postal najvišji organ državne oblasti na Hrvatskem, vrhovno zakonodajno in predstavniško telo ter predstavnik suverenosti naroda in države Hrvatske kot federativne enote v novi Jugoslaviji. V deklaraciji je bila proglašena popolna enakopravnost Hrvatov in Srbov na Hrvatskem in temelji državljanjskih pravic. Konkretna vprašanja so se rešila na predkonferencah, zasedanje, ki je bilo zaradi nevarnosti bombardiranja skrajno na eno noč, je izvršilo oficijelni politični del.

Višek je narodno osvobodilno gibanje na Hrvatskem doseglo z ustvaritvijo popolne enotnosti med srbskim in hrvatskim elementom. Leta 1941 je zijal nepremostljiv prepaj med Srbi in Hrvati. Danes se je ustvarila med njimi popolna skladnost. Tik pred zasedanjem je izvršni odbor HSS izločil Mačka in v IO so prišli ljudje, ki v naši borbi od prvih začetkov sodelujejo in jim ljudje zaupajo. Ti dve dejstvi sta na zasedanju ustvarili ozračje, ki je pričalo o popolni enotnosti. Nova Hrvatska nastaja po skupni volji Hrvatov in Srbov, po volji vseh svobodoljubnih sil in strank.

PO JUGOSLAVIJI

Kongres jugoslovanske protifašistične mladine (USAOJ) je sprejel pozdrave od angleške, francoske, bolgarske protifašistične, moskovske, leningrajske mladine, od predsednika ZDA. Vrnil je vsem pozdrave ter poslal pozdrav Churchill, Rooseveltu in Stalinu. Na kongresu, na katerem se je zbralo 816 delegatov z osvobojenega in neosvobojenega ozemlja, je govoril maršal Tito. Pozdrave sta izrazila tudi ruski delegat in sin angleškega ministrskega predsednika v imenu zavezniških vojaških misij. Iz Slovenije je bilo 96 zastopnikov. Bili so prisotni tudi delegati italjanskih protifašističnih, madžarskih in drugih enot v NOVJ. V častno predsedstvo so bili izvoljeni Tito, dr. Ribar, Churchill, Roosevelt in Stalin. Svetovni kongres mladine v Londonu je poslal borbene pozdrave jugoslovanski mladini in sklenil da se bo prihodnji svetovni kongres mladine vršil v Jugoslaviji v priznanje junaški borbi in delu jugoslovanskih narodov, posebej mladine. Naš kongres je trajal pet dni. Vsi referati in mnogoštevilni govori delegatov in vse razpravljanje so izražali pripravljenost mladine za boj do popolne osvoboditve. Kmalu za jugoslovanskim se je vršil kongres sovjetske protifašistične mladine, na katerem je predsednik sovjetskega odbora izjavil na naslov mladine vse zasužnjene Evrope: „V pomoč vam gredo zavezniške armade, armade resnice in pravice! Še močnejše udari po okupatorju, mladina sveta! Sedaj se rešuje usoda mladih pokolen in glejmo, da častno izpolnimo nalogo, ki nam jo je dodelila zgodovina!“

Iz Hrvatske. Razpeloženje hrvatskega naroda je v posameznih pokrajinah različno. V tem oziru prednjači danes poleg Like in Primorja Kordun. Ure in ure hodiš skozi razbite vasi, nikjer ne najdeš cele hiše. Ljudstvo je nastanjeno po ruševinah, vendar tarnanja ne pozna. Obdelano je vse polje. Partizanom nosijo ljudje hrano na položaje in partizani nimajo skrbi, da bi si jo morali sami nabirati in nakupovati hrano. Ljudje

so trdno povezani s svojo vojsko in se zavedajo dolžnosti, da morajo podpirati.

V Pokupskem, kjer je na svojem pohodu prešla „čerkezka divizija“, so banditi posiljevali vse ženske ne glede na starost. Naši aktivisti so ljudi opozarjali, naj v primeru, da pride „banda (ime za Nemce, ustaše in četnike), zbeže v hosto ter tam počakajo, da val mine. Kdor ni sledil pozivu aktivistov, je bridko obžaloval. — V Pisarevini se naši ranjenci in ujetniki izmenjavajo z nemškimi in ustaškimi. Tu med ofenzivo ni bilo hudega. V teh krajih prebivalstvo še ni občutilo teže vojne.

O jugoslovanskih partizanih pišejo vsi za vezniški časniki. Ko je maršal Stalin sprejel v avdijenci generala Terziča in Djilasa, so najuglednejši moskovski listi prinesli na naslovni strani Titovo sliko. Angleški in ameriški časniki priobčujajo reportaže iz Jugoslavije.

Naša vojaška delegacija v Londonu še nadalje žanje velike uspehe in si pridobiva vedno širše simpatije med angleškimi množicami. Preko angleškega časopisja in radia se njen vpliv razliva vedno širje in vedno udarnejše tudi na Ameriko.

Oficirske šole NOV obstoje po vsem našem ozemlju. V teh šolah izpopolnjujejo svoje mojstrstvo v vojskovanju borci, ki so izšli iz kmečkih, delavskih in izobrazbenih vrst ter se prekalili v borbi. General Arsa Jovanovič, šef Vrhovnega štaba NOV in POJ je o teh borcih zapisal: „V plamenu velike osvobodilne vojne so ti borci izvršili izpite neomajne vrednosti svojemu narodu v srčnih bojih na Kozari, na Drini, na Kolpi in na Vipavi.“

„Glavni stan maršala Tita“, poroča ena največjih anglosaških poročevalskih agencij od svojega posebnega dopisnika, „je v jugoslovanskih gorah, 20 milj od kraja, kjer se partizani sijajno bore proti Nemcem. Nahaja se v nedostopnem kraju, na najbolj nedostopnem od vseh krajev sveta. Maršalov glavni stan leži v naravnih kotlinah na gorskih terasah, ki strmo padajo v nek prepad. Preden smo dospeli do glavnega stana nas je vodila straža po ozki, zasekani stezi vrhu gorskega grebena. Končno smo dospeli do mesta, kjer nam je prišel nasproti maršal. Peljal nas je v svoj kabinet, majhen prostor brez opreme. Na treh stenah vise stenski zemljevidi, med njimi na eni strani zemljevid Jugoslavije. Tu sem s svojim ameriškim tovarišem in dvema kino-operaterjema kosil z maršalom. Pri kosilu so bili tudi načelnik Vrhovnega štaba Arsa Jovanovič, namestnik predsednika NKOJ-a Krištof Karđelj ter tajnik AVNOJ-a Rodoljub Čolakovič. Maršalov obraz je energičen, rekel bi, strog. Na vseh fotografijah se zdi kot kak diktator, a to zdaleč ne odgovarja resnici. Čeprav more biti strog, je vendarle dejansko zelo človeški.“

Naše šole danes

Naša narodna oblast se globoko zaveda da je ljudska izobrazba pogoj za gromotni in kulturni dvig našega naroda. Zato je povsod tam, kjer so bili osvobojeni predeli naše domovine, posebno pa po zlomu Italije začela reševati vprašanje našega osnovnega šolstva. Pozvala je vse krajevne odbore OF, da naj odpro ljudske šole povsod, kjer so za to dani pogoji. Odziv ljudstva na ta klic je bil dovoljen, ponekod celo presenetljiv, presenetljiv posebno na Primorskem, kjer nad dvajset let ni bilo slovenskih šol in je ves narod željno čakal prvega diha svobode. Ponekod so Primorci odpirali šole, ne

da bi čakali na pobudo od zgoraj. Naj podčrtamo tudi dejstvo, da se tam vrši šolski pouk dostikrat v neposredni bližini sovražnika, a to ne straši niti ljudstva niti učiteljev, dasi so med slednjimi pale že prve žrtve pri izvrševanju svojega poklica in so kakih deset učiteljev Nemci ugrabili in odpeljali neznanu kam. Narod hoče izobrazbe, hoče šol, naših šol, redne domobranske šole pa dosledno bojkotira in jih uniči, kjerkoli se odpro.

Le nekaj mesecev je, odkar se je pri nas začelo urejeno šolsko delo, in že se kažejo lepi uspehi. Naj govore številke! V Sloveniji je danes odprtih vsega skupaj 363 šol, v katere zahaja 23.790 učencev. Na teh šolah poučuje 619 učiteljev. Ako pomislimo da iz nekaterih krajev v Primorski Sloveniji še nismo prejeli podrobnih poročil, so te številke brez dvoma še znatno prenizke. Toda že te zadostujejo, da nam jasno prikažejo željo ljudstva po izobrazbi in velik uspeh naših naporov v tej smeri. Od zgoraj nave denih šol jih je samo na Primorskem 245 z 12.624 učenci in 377 učitelji. Poleg tega je na Primorskem odprtih tudi 93 večernih tečajev za tisto mladino, ki je obiskovala samo italijanske šole, da na njih izpopolnjuje svoje znanje v materinščini. Naše šole se odpirajo tudi v osvobojenih predelih Štajerske, odkoder prihajajo o tem razveseljiva poročila.

Poudariti pa je treba tudi težkoče, ki se pojavljajo pri vzpostavitvi našega šolstva. Prva težkoča je veliko pomanjkanje učitelstva. To je čutiti posebno na Primorskem kjer slovenskega učiteljstva skoraj več ni bilo. Od 377 učnih moči v Primorski Sloveniji je samo 83 učiteljev in učiteljic, ki so dovršili vsaj italijansko učiteljsko. Pri nas je veliko učiteljev v vojski ali pa delajo na terenu, da ne štejemo onih redkih, ki so v službi okupatorja in ki bodo ob svojem času prejeli zaslužen plačilo. Treba je torej misliti na nove učiteljske kadre in so že v teku priprave za učiteljske počitniške tečaje.

Druga težkoča je pomanjkanje primernih šolskih prostorov in inventarja, pomanjkanje učil, šolskih knjig in drugih potrebščin. Sovražnik je v svojem besu povsod uničeval ognjišča naše kulture. Tako je bilo samo v enem okrožju docela razdejanih 21 šol z vsem inventarjem in so ostale samo štiri. Pouk se po večini vrši v kmečkih izbah brez potrebnega inventarja, po starem Učnem načrtu, ki ga učitelji prilagajajo duhu novih zahtev in potreb. Tudi glede učil in šolskih potrebščin si učitelji sami pomagajo, kakor morejo in znajo. Za zdaj so v uporabi še stare šolske čtanke, iz katerih je izločeno kar ni v skladu z našo dobo in z duhom naše osvobodilne borbe. Vršijo pa se priprave za nov učni načrt in za nove šolske čtanke, kakor se tudi od dne do dne bolj izpopolnjuje organizacija našega šolstva.

Žal ponekod opažamo težko umljivo mlačnost staršev do šole. Samo v grosupeljskem in belokranjskem okrožju nad dva tisoč otrok ne obiskuje šole. Ta nezdrav pojav, če tudi ni splošen, nam nikakor ni v čast. In tudi otroci, ki so vpisani v šolo, ponekod neredno obiskujejo pouk. Tu morajo krepko poseči vmes naši aktivisti in krajevni narodno osvobodilni odbori ter poskrbeti za popularizacijo šolskega pouka. Dopovedo naj ljudstvu velik pomen izobrazbe za posameznika in za ves narod, da bomo lahko kos bodočim nalogam, ki nas še čakajo. Vsak izmed nas naj se zaveda, da je narod brez šole narod brez bodočnosti.

Naša prosveta je naše orožje proti nemško-fašističnemu mračnjaštvu!

Zbirajmo hrano za vojsko

Ves svet danes občuduje zmagovite borbe slovenskih partizanov z okupatorji in domačimi izdajalci. Še bolj pa bi občudovali naše borce ljudje vseh petih celin, če bi vedli, kakšne žrtve in napore so potrebni za doseg teh vojaških uspehov. Nikdo od teh ljudi ne ve, v kako skromnih razmerah živi slovenski partizan, s kako skromnimi sredstvi bije že tri leta svojo osvobodilno borbo.

Vsa predvojna Slovenija je bila pasivna, saj je morala letno uvažati nad 7.500 vagonov raznih živil. Danes žal še ni osvobojena vsa Slovenija, temveč razpolagamo le z nekaterimi aktivnimi in mnogimi pasivnimi predeli Slovenije. Trda borba traja že tri leta in ves čas je bil slovenski narod navezan sam nase. Vsa tri leta je črpal hrano iz najbolj pasivnih delov slovenske zemlje, brez pomoči kogar koli. Vsa tri leta je skrbel za svojo vojsko in ji nudil, kolikor je največ mogel. Dajal je vse do zadnjega koščka kruha, do zadnjega kosa obleke. In bo še dajal. Narod, ki je prestal toliko žrtev in naporov, bo vzdržal tudi v tej zadnji fazi osvobodilne borbe, dasi bo glede prehrane najtežja.

Prehrana stopa v kritično fazo. Pred nami sta dva meseca, najtežja v letnem času. To sta bila težka meseca še v predvojnih, časih, danes sta razumljivo še mnogo težja. Tega dejstva se moramo zavedati vsi, to upoštevati in temu *primirno zmanjšati svoje potrebe*. Potrebno je skrajno varčevanje ob stoječih zalog živil. Zavedati se moramo, da bo vsak košček kruha, ki ga danes prekomerno potrošimo, lahko jutri usodno manjkal borcu na položaju.

Hrana našega partizana je dovolj skromna, v primeri s hrano drugih vojsk naravnost nezadostna. Ni samo skromna, čisto tudi neredna. Zato so povsem neupravičeni očitki civilnega prebivalstva, ko včasih graja predobro hrano našega partizana. Civilno prebivalstvo pač vidi partizana, kadar je na oddihu ali premiku, ne vidi pa ga takrat, ko je v borbi na položajih po več dni brez hrane, ali pa je samo enkrat na dan, in to ob največjih telesnih naporih.

Naši partizani se dobro zavedajo žrtev, ki jih daje narod, da jih hrani. Partizan vidi vse tiste čudovite primere, ko žrtvuje naš kmet poslednje in najboljše, kar ima, za ranjenca in za partizana. Zato skuša storiti vse, da olajša narodu to težko breme. Kljub silnim naporom, nevarnosti in ogromni razdalji se je podal peš na daljno pot in dobesedno prenesel na ramenih tisoče kg soli ter jo bratsko razdelil po polovico vojski in civilnemu prebivalstvu. Ta junaški in plemeniti podvig naših partizanov ne bo ni koli pozabljen v srcih slovenskega človeka.

Partizani so storili še več. Dasi so žrtvovali že toliko dragocenih življenj v borbi za svobodo, je partizan pograbil puško ter šel na čisto prehranjevalne akcije, da preskrbi sebi in narodu najpotrebnejše hrane. Koliko najboljših partizanov je moralo dati za to svoje življenje!

Enako razumevanje, kot ga je pokazal partizan do slovenskega človeka, pričakujemo tudi od slovenskega kmeta. Res so težke in velike njegove žrtve za vojsko, toda doma ima še živila ki jih ne potrebuje neobhodno zase in za svojo družino. Nasprotno pa je na tisoče nepreskrbljenih ljudi v najsiromašnejših predelih naše domovine, ki so brez koščka kruha, sploh brez vsega, tisoči vojnih žrtev, vdov in otrok, ki že danes trpe

lakoto. Pa tudi vojska mora jesti. Njena borba z okupatorjem za uničenje vseh komunikacij je tako težka, da začasno ne more vršiti prehranjevalnih akcij. Zato je slovenski kmet poklican, da da na razpolago potrebna živila. Dokler bo imel kdorkoli v shrambi več živil, kot jih potrebuje zase, *naj ne bo lačen noben Slovenec in še posebno ne noben partizan!*

Slovenci - kmetje, dokažite, da ste vredni svojih največjih sinov, ki so žrtvovali svoja življenja za našo svobodo. Dajte hrane partizanom, najboljšim sinovom naroda! Ozrite se okrog in pomagajte najpotrebnejšim, ki so brez hrane! Razumite pomen silne borbe, klj jo bije ves slovenski narod! Narod vam bo hvaležen, saj se zaveda vaših žrtev, ko ste in boste često z bolečino, toda s polnim razumevanjem dajali najpotrebnejšo glavo živine za prehrano vojske. Slovenska narodna oblast pa bo *z vso gotovostjo povrnila kmetom vse*, kar so utrpeli in žrtvovali za svojo vojsko, kakor hitro bo mogoče, saj bo ena njenih prvih nalog, da zopet poživlji slovensko gospodarstvo, to je, v prvi vrsti slovensko kmetijstvo.

Organizirajte tekMOVANJE v zbiranju hrane! Tekmujte, okrajni in krajevni odbori, pa tudi posamezni odborniki in aktivisti med seboj! Storimo vse, da bomo zbrali čim več hrane za vojsko in najpotrebnejše! Geslo vseh naj bo: Naj ne bo lačen noben partizan, noben Slovenec!

Dr. Stane Pavlič

DROBNE VESTI

Volitve na Primorskem so se pričele. Pokrajinski odbor OF za Primorsko je v proglasu poudaril, da naj volijo nove odbore primorski Slovenci za novo Jugoslavijo, za demokracijo in za neizprosni boj proti okupatorju in vsem njegovim pomagačem. Vsi poizkusi domačih izdajalcev, da bi odtrgali Primorsko od OF, so se izjalovili. Enotno z drugimi pokrajinami Jugoslavije gradi Primorska tudi novo, ljudsko oblast, ki je ne bo omajalo nobeno nasilje in noben izdajalec.

Fašistični zločinec v Renčah kaznovan. Renče se lahko ponašajo, da so ustanovile prvi narodno osvobodilni odbor na Primorskem. Nedavno so naši tovariši ujeli, mareshala, ki je do poloma opravljal službo fašističnega nasilnika v Šempetru pri Gorici. Brezmejno je mučil in tepel naše junaške borce v vlažni šempeterski temnici. Zadel ga je zaslužena kazen, ki čaka vse zločince proti našemu narodu. Zbirajte podatke o zločinih in škodi, ki so jo prizadejali okupatorji in domači izdajalci, ter jih pošiljajte Komisiji za ugotovitev zločinov!

Množično pobjljanje in rušenje vasi je na slovenskem ozemlju povzročilo milijonsko škodo. Uradno ocenjena škoda znaša samo v okrožjih Grosuplje in Suha krajina 55 milijonov.

Člani plavih band v Brdih so na mitingu nekje govorili, da so povezani z Angleži in da se bojujejo za kralja Petra. Istočasno pa so jim okoli vasi držali straže Nemci, da bi jih pri mitingu partizani ne motili. Ti „z Angleži povezani“ četniki so tudi ujeli nekaj angleških padalcev in jih izročili — Nemcem. Ljudje to komedijo izdajalske vojske prav dobro vidijo in pravilno ocenjujejo.

